

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2014) 168 final

(2014/C 451/15)

Ziņotājs: **Michael SMYTH**

Līdzziņotājs: **Vincent FARRUGIA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2014. gada 14. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2014) 168 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2014. gada 17. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 500. plenārajā sesijā, kas notika 2014. gada 9. un 10. jūlijā (9. jūlija sēdē), ar 139 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK visnotaļ atbalsta Komisijas paziņojumu, kas ir turpinājums Zaļajai grāmatai “Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšana”⁽¹⁾. Dokuments apliecina pozitīvu virzību politikas debatēs par to, kā vislabāk apmierināt Eiropas vajadzību pēc ilgtermiņa ieguldījumiem.

1.2. EESK atzīst, ka Komisijai jādarbojas savu pilnvaru robežās, tomēr vienlaikus stimulējot nepieciešamās institucionālās un politiskās pārmaiņas globālajā un dalībvalstu līmenī. Īpaši svarīgi tas ir saistībā ar valstu un starptautiskajām tiesiskā regulējuma sistēmām, kuras ietekmē lēmumus par ilgtermiņa ieguldījumiem. Daudzu dalībvalstu fiskālajās sistēmās, piemēram, vērojama nosliece uzņēmējdarbībā dot priekšroku aizņēmuma finansēšanai, kas pamudina uzņēmumus kā finanšu avotu izmantot nevis kapitālu, bet gan aizdevumus. Lai dažādotu un stabilizētu uzņēmējdarbības finansēšanu, dalībvalstis ir jānudina veicināt kapitālieguldījumus. Komisijai arī turpmāk stingri uz to jāuzstāj.

1.3. Vairums Komisijas paziņojumā pausto ierosinājumu ir pārdomāti un atbilst izpratnei par ieguldījumu ilgtermiņa perspektīvu, taču to īstenošana prasīs laiku. Jauni ilgtermiņa ieguldījumu instrumenti (tādi kā, piemēram, “ES 2020” projektu obligācijas) vajadzīgi jau tagad, un EESK mudina Komisiju bez kavēšanās uzsākt to ieviešanu.

1.4. Lai varētu veicināt ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu, ārkārtīgi svarīgi ir pabeigt banku savienības izveidi. Monetārajai politikai jābūt tādai, kas sekmē ilgtermiņa ieguldījumus, proti, procentu likmēm jābūt piemērotām gan ieguldītājiem, gan noguldītājiem. EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos izpētīt sadrumstalotās uzkrājumu pārrobežu plūsmas un izvērtēt, vai būtu iespējams izstrādāt visas ES mēroga krājnoguldījumu produktu.

1.5. EESK uzskata, ka patlaban ir unikāla izdevība definēt, izstrādāt un ieviest ES ilgtermiņa ieguldījumu sistēmu, kuras pamatā būtu nopietnais analītiskais darbs, ko cita starpā paveikusi Komisija, Starptautiskais Finanšu institūts un G-30 grupa. Šķēršļi, kas traucē izveidot ilgtspējīgu ilgtermiņa finanšu sistēmu, ir ļoti zināmi, un tie ir jāpārvar. Darba centrā ir pieci svarīgākie uzdevumi:

- stimulēt ieguldītājus tā, lai, pieņemot lēmumus par ieguldījumiem, viņi raudzītos ilgtermiņa perspektīvā,
- radīt jauna veida starpniekus un jaunus instrumentus, kas būtu orientēti uz ilgtermiņa ieguldījumiem,

⁽¹⁾ COM(2013) 150 final/1 un COM(2013) 150 final/2.

- pilnveidot parādkapitāla un pašu kapitāla tirgus, lai paplašinātu finansēšanas instrumentu klāstu,
- gādāt, lai kapitāla pārrobežu plūsma būtu sakārtota un ilgtermiņa ieguldījumiem labvēlīga,
- uzlabot sistēmisko analīzi turpmāko regulatīvo pasākumu plānošanā.

Pēc EESK domām, izskatāmajā paziņojumā vērojama virzība uz minētajiem mērķiem, un turpmākajos Komisijas priekšlikumos par ilgtermiņa finansēšanu šī ievirze būtu jāsaģlabā un progress jāpaātrina.

2. Turpinājums Zaļajai grāmatai par ilgtermiņa finansēšanu

2.1. Aplūkojamais paziņojums ir pārdomāta Komisijas atbilde uz veiksmīgo konsultāciju procesu, ko aizsāka 2013. gada martā publicētā Zaļā grāmata "Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšana" ⁽²⁾. Dokumentā izklāstīti vairāki priekšlikumi un pasākumi, kuru mērķis ir novērst šķēršļus, kas kavē privāto un publisko ilgtermiņa finansējuma avotu mobilizēšanu. Komisijas viedoklis ir šāds: lai gan bankām arī turpmāk būs liela nozīme ilgtermiņa finansēšanā, finansējumu nodrošināt jāmudina arī alternatīvi, ar bankām nesaistīti finansējuma avoti, piemēram, publiskais finansējums, institucionālie ieguldītāji (apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondi), tradicionālie un alternatīvie ieguldījumu fondi, valsts ieguldījumu fondi utt.

2.2. Darbībām, kas ierosinātas Komisijas paziņojumā, ir šādi orientieri:

- i) mobilizēt privātos ilgtermiņa finansēšanas avotus;
- ii) labāk izmantot publisko finansējumu;
- iii) pilnveidot kapitāla tirgus;
- iv) uzlabot MVU piekļuvi finansējumam;
- v) infrastruktūrai piesaistīt privāto finansējumu;
- vi) kopumā stiprināt tādu vidi, kas labvēlīga finanšu ilgtspējai.

Komisija nākusi klajā arī ar priekšlikumu pārskatīt Papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju (PKUI) direktīvu ⁽³⁾, lai atbalstītu tāda svarīga ilgtermiņa institucionālā ieguldītāja kā aroda pensiju fondu turpmāku attīstību Eiropas Savienībā; publicēts arī Komisijas paziņojums par kolektīvo finansējumu ⁽⁴⁾, kas kļūst par arvien lielāku finansējuma avotu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3. Ierosinātās darbības

3.1. Mobilizēt privātos ilgtermiņa finansēšanas avotus

3.1.1. Patlaban valda neizbēgama spriedze starp, no vienas puses, nepieciešamību paaugstināt kapitāla un likviditātes prasības bankām, lai palielinātu to izturētspēju, un, no otras puses, vēlmi neuzlikt bankām pārmērīgus ierobežojumus, kuri tām varētu mazināt gribu nodrošināt ilgtermiņa finansējumu reālajai ekonomikai. Nebūs viegli atrast īsto līdzsvaru starp šiem abiem svarīgajiem publiskās politikas uzdevumiem. Komisija ir apņēmusies izpētīt kapitāla prasību regulas piemērotību ilgtermiņa finansēšanas mērķim un pārskatīt apmēru, kādā priekšlikumi par likviditātes seguma koeficientu un neto stabila finansējuma rādītāju var radīt šķēršļus ilgtermiņa finansēšanai no banku sektora puses.

3.1.2. Pēc Komisijas domām, tiklīdz būs pabeigtas banku nozares reformas un izveidota banku savienība, uzticēšanās finanšu sektorā atjaunosies un finansiālā sadrumstalotība ievērojami mazināsies. Pievērsties savai tradicionālajai lomai bankas jo īpaši pamudinās nesen pieņemtie priekšlikumi par banku strukturālajām reformām, kas paredz finanšu pamatdarījumus, kuri vērsti uz reālo ekonomiku, nodalīt no riskantākām tirdzniecības darbībām ⁽⁵⁾. EESK savā atzinumā par pārstrukturēšanas programmu pauz atbalstu Komisijas priekšlikumiem.

⁽²⁾ COM(2013) 150 final/1 un COM(2013) 150 final/2.

⁽³⁾ COM(2014) 167 final.

⁽⁴⁾ COM(2014) 172 final.

⁽⁵⁾ Minētie priekšlikumi ir izskatīti EESK atzinumā "ES banku strukturālā reforma" (vēl nav publicēts OV).

3.1.3. Visinteresantākie šķiet tie paziņojuma elementi, kas attiecas uz apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu noteikumiem saistībā ar ilgtermiņa ieguldījumiem. Pārstrādātā direktīva "Maksāspēja II" stājas spēkā 2016. gada sākumā, un jācer, ka tā dos iespēju apdrošināšanas sabiedrībām, ievērojot tā saukto piesardzības principu, veikt ieguldījumus jebkādos aktīvos. Tas varētu palīdzēt attīstīt ilgtspējīgus vērtspapīrošanas instrumentu tirgus. Attiecībā uz pensiju fondiem ir ierosināts kopā ar Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādi (EAAPI) veidot sistēmu, kas kļūtu par pamatu vienota Eiropas privāto pensiju tirgus izveidei, tādējādi, iespējams, mobilizējot lielākus ilgtermiņa uzkrājumus.

3.1.4. Saistībā ar aktīvāku privātā finansējuma mobilizēšanu ilgtermiņa ieguldījumiem EESK iesaka Komisijai veikt arī priekšizpēti par valsts ieguldījumu fondu izmantošanu līdzās tādiem tradicionālākiem ilgtermiņa resursiem kā pensiju fondi vai lielle apdrošināšanas uzņēmumi.

3.1.5. Savā atzinumā par Zaļo grāmatu ⁽⁶⁾ EESK ieteica Komisijai izpētīt iespējas ieviest ES līmeņa krājkontu, lai sekmētu ilgtermiņa ieguldījumus. Patlaban Komisija gatavojas veikt pētījumu par to, kas traucē izveidot šādu ES pārrobežu uzkrājumu mehānismu.

3.2. *Labāk izmantot publisko finansējumu*

3.2.1. Jautājumā par efektīvāku publiskā finansējuma izmantošanu ilgtermiņa ieguldījumiem Komisija nosliecas par labu pasākumiem, kas varētu rosināt ciešāku sadarbību starp valsti un reģionālajām attīstības bankām, EIB/EIV un citām daudzpusējām attīstības bankām, piemēram, ERAB. Labs šādas pieejas piemērs ir nesen izveidotā Īrijas Stratēģiskā banku korporācija – kopuzņēmums, kurā piedalās Īrijas valdība, EIB un KfW banka ⁽⁷⁾ un kura rīcībā būs aptuveni 800 miljoni euro, ko aizdot Īrijas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Līdzīgā veidā ierosināts uzlabot arī valsts eksporta kredīta aģentūru koordināciju un sadarbību. Šie priekšlikumi vērtējami atzinīgi.

3.3. *Pilnveidot kapitāla tirgus*

3.3.1. Vairāki no Komisijas priekšlikumiem attiecas uz nepietiekami attīstītajiem Eiropas kapitāla tirgiem. Paziņojumā norādīts: lai gan uzņēmumu obligāciju tirgus pēdējos gados ir audzis, tas, tāpat kā Eiropas vērtspapīru tirgus, joprojām ir sadrumstalots un nav pievilcīgs ilgtermiņa finansējuma avots uzņēmumiem ar vidēji lielu kapitālu un MVU. Reaģējot uz šo sadrumstalotību, ir nolemts izpētīt, vai papildus otrajai MiFID ⁽⁸⁾ nebūtu vajadzīgi turpmāki pasākumi, ar kuriem uzņēmumu obligācijām izveidot stabilu un likvidu sekundāro tirgu. Nolemts aplūkot arī to, vai PVKIU ⁽⁹⁾ nevarētu paplašināt tā, lai aptvertu arī vērtspapīrus, kas kotēti MVU izaugsmes tirgos.

3.3.2. Kopš finanšu krīzes sākuma jēdziens "vērtspapīrošana" automātiski ticis saistīts ar ASV augsta riska hipotekārajiem kredītiem un no tiem atvasinātajām nodrošinātajām parādsaistībām un kredītriska mijmaiņas darījumiem. Atvasināto instrumentu tirgus katastrofālo sabrukumu izraisa nevis pašu aktīvu pārvēršana vērtspapīros, bet gan nepiemērotas regulējumus, izpratnes trūkums un alkatība gan no pircēju, gan pārdevēju puses. Šobrīd vērtspapīrošana stabili atgriezusies politiskās veidošanas darba kārtībā. Visā ES kopš 2011. gada ir spēkā riska atskaitījumu prasības, un ir stingrāk noteikts pienākums atklāt informāciju, kas ļauj ieguldītājiem labāk saprast finanšu instrumentus, kuros viņi veic ieguldījumus. Pēc Komisijas domām, patlaban ir iespējas veidot ilgtspējīgus vērtspapīrošanas tirgus, kuros, ievērojot piesardzības principu, dažādie ar aktīviem nodrošinātie, tirgojamie vērtspapīri tiktu pienācīgi diferencēti. Lai gan EESK principā atbalsta pakāpenisku vērtspapīrošanas izmantošanu, Komiteja aicina rūpīgi raudzīties, lai tās īstenošana notiktu pareizi reglamentētā veidā.

3.3.3. Komisija sola sadarboties ar Bāzeles komiteju un Starptautisko Vērtspapīru komisiju organizāciju (IOSCO), lai izstrādātu un ieviestu globālus standartus attiecībā uz riska atskaitījumiem, pārredzamību un konsekvenci vērtspapīru tirgos. Panākta arī apņemšanās līdz šī gada beigām pārskatīt segto obligāciju atspoguļojumu kapitāla prasību regulā (CRR), ciktāl tas nepieciešams integrēta segto obligāciju tirgus izveidei; minētā pārskatīšana savukārt varētu paātrināt pētījumu par ES segto obligāciju sistēmu.

⁽⁶⁾ OV C 327, 12.11.2013., 11. lpp.

⁽⁷⁾ Attīstības banka, kuras īpašniece ir Vācijas valdība.

⁽⁸⁾ Direktīva par finanšu instrumentu tirgiem.

⁽⁹⁾ Pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumi, Direktīva 2001/107/EK un 2001/108/EK.

3.3.4. Paziņojumā atkārtoti aplūkots arī privātā vērtspapīru izvietošana; tā kā privātā izvietošana tiek uzskatīta par piemērotu alternatīvu bankas piešķirtam aizdevumam un uzņēmumu obligāciju laišanai apgrozībā, ir nolemts izanalizēt labāko praksi Eiropas un citu valstu privātas izvietošanas tirgos un sagatavot priekšlikumus šādas izvietošanas plašākai izmantošanai Eiropas Savienībā.

3.4. Uzlabot MVU piekļuvi finansējumam

3.4.1. Paziņojumā skarts arī sāpīgais jautājums par to, kā uzlabot MVU piekļuvi ilgtermiņa finansējumam. Minētais temats iekļauts 2011. gadā publicētajā rīcības plānā par MVU finansēšanu, tomēr kopš tā laika panāktais progress nav visai ievērojams. Norādīts, ka galvenais kavēklis, kas apgrūtina piekļuvi kapitāla tirgiem, ir atbilstīgas, salīdzināmas, ticamas un viegli pieejamas MVU kredītinformācijas trūkums. Viens no šo trūkumu cēloņiem ir šādas informācijas avotu sadrumstalotība valsts līmenī.

3.4.2. Ietekmīgā pētījumā⁽¹⁰⁾, ko nesen izstrādājis Starptautiskais Finanšu institūts (IIF), norādīts, ka šī informācijas asimetrija ir lielākais šķērslis MVU finansēšanai gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Šo šķēršļu pārvarēšanai Starptautiskais Finanšu institūts piedāvā virkni pasākumu. Tie ietver elektronisko glabātavu izmantošanas paplašināšanu un standartizētus iesniegumus, kas paredzēti uzņēmumu reģistriem, statistikas birojiem, banku kredītu vērtētājiem un citiem aizdevējiem. Šīs valstu glabātuves, kurās tiek uzkrāta informācija par kredītrisku, būtu jāapvieno ar Eiropas centrālo datu glabātuvi (*European Data Warehouse*), kas varētu kļūt par Eiropas centrālo kredītreģistru. Starptautiskais Finanšu institūts aicina izveidot Eiropas vienotos informācijas vākšanas un tās sniegšanas standartus, lai būtu iespējams analizēt gan uzņēmumu, gan valstu datus, tos sastatot. Ja tiktu uzlabota un aktīvāk aktualizēta informācija par MVU finansiālo stāvokli, aizdevēji varētu labāk novērtēt risku un to precīzāk izcenot. IIF priekšlikumi ir daudz tālejošāki par Komisijas ierosinājumiem, un EESK mudina Komisiju bez kavēšanās risināt šos valstu līmeņa informācijas/konfidencialitātes jautājumus.

3.4.3. EESK uzskata, ka MVU riskantuma novērtēšanā būtu vērts iesaistīt reģionālās attīstības aģentūras (RAA). Tādas ir vairumam ES reģionu, un dažas jau nodrošina kapitāla un aizņēmuma finansējumu saviem klientiem, MVU. Par MVU, to īpašniekiem un vadību šīs RAA nereti zina vairāk nekā bankas, un EESK iesaka Komisijai izskatīt iespējas tām uzticēt vietējo riska vērtētāju lomu.

3.4.4. Komisija ir apņēmusies arī atjaunot banku un MVU dialogu, lai uzlabotu MVU lietpratību finanšu jautājumos, īpaši saistībā ar banku sniegtajām atsauksmēm par aizdevumu pieteikumiem. IIF pētījumā ierosināts vēl ambiciozāks priekšlikums: iepazīstināt MVU ar pieejamajām alternatīvajām finansēšanas iespējām un ar priekšrocībām, ko nodrošina alternatīvie finansēšanas mehānismi. EESK atbalsta šādu nostādni.

3.5. Infrastruktūrai piesaistīt privāto finansējumu

3.5.1. Attiecībā uz ieguldījumiem infrastruktūrā Komisija norāda, ka pieejamie dati par infrastruktūrai piešķirtu aizdevumu darbības rezultātiem viscaur Eiropā ir pārāk nekonsekventi un ka tas traucē privātajam sektoram plašāk iesaistīties infrastruktūras finansēšanā. Banku un privātā kapitāla ieguldītāju komercnoslēpuma un konfidencialitātes apsvērumi bieži bloķē attiecīgās informācijas plašāku apriti. Komisija ir apņēmusies izvērtēt iespējas izveidot vienotu portālu, kurā varētu brīvprātīgi nodrošināt informāciju par infrastruktūras ieguldījumu plāniem un projektiem gan pašvaldībās, gan valsts iestādēs. Līdzīgu pieeju – portāla izveidi – ierosināts izmantot arī visaptverošas un standartizētas kredītu statistikas informācijas publicēšanai par infrastruktūras aizņēmumiem. Minētos pasākumus EESK vērtē atzinīgi.

3.6. Kopumā stiprināt tādu vidi, kas labvēlīga finanšu ilgtspējai

3.6.1. Līdzās iepriekš izklāstītajiem, aplūkojamajam tematam raksturīgiem jautājumiem Komisija pievērsusies arī plašākam regulējumam attiecībā uz ilgtspējīgu finansējumu, apskatot tādas aspektus kā korporatīvā pārvaldība, grāmatvedības standarti, nodokļu sistēma un tiesiskā vide. Komisija apsvērs priekšlikumu pārskatīt Akcionāru tiesību direktīvu, lai savstarpēji labāk pielāgotu institucionālo ieguldītāju, aktīvu pārvaldītāju un uzņēmumu ilgtermiņa intereses. EESK atbalsta Akcionāru tiesību direktīvas pārskatīšanu, lai veicinātu akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanu.

⁽¹⁰⁾ "Eiropas MVU finansēšanas un izaugsmes atjaunošana" (2013. g.).

3.6.2. Arī sistēmas, kas paredz darbinieku īpašumtiesības uz akcijām un darbinieku finansiālo līdzdalību, tiks izvērtētas ES mērogā, lai saprastu, kādi šķēršļi kavē šādu shēmu īstenošanu pārrobežu līmenī, un lai apzinātu pasākumus, ar kuriem tos likvidēt. Nolemts arī pārdomāt, vai no ilgtermiņa uzņēmējdarbības modeļu viedokļa ir piemērota patiesās vērtības principa izmantošana pārskatītajā 9. starptautiskajā finanšu pārskatu standartā. Turklāt Komisija 2014. gadā sāks apspriešanu, lai pētītu iespēju izstrādāt vienkāršotu grāmatvedības standartu biržas sarakstā iekļautu MVU finanšu pārskatiem un to, cik lietderīgs ir patstāvīgs grāmatvedības standarts biržas sarakstā neiekļautu MVU vajadzībām.

3.6.3. Paziņojumā atzīts, ka lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu vērojama nosliece priekšroku dot aizņēmumiem kā uzņēmumu finansēšanas līdzeklim. Tas pamudina uzņēmumus drīzāk uzņemties parādus, nevis izmantot kapitāla instrumentus. Šī joma nav Komisijas kompetencē, un paziņojumā vienīgi pausta apņēmība veicināt kapitālieguldījumus, Eiropas pusgada gaitā sagatavojot konkrētai valstij adresētus ieteikumus. Visbeidzot, Komisija ir gatava pārskatīt neseno ieteikumu par dzīvotspējīgu uzņēmumu agrīnu pārstrukturēšanu un "otrās iespējas" došanu bankrotējušiem uzņēmumiem, kā arī tiesību aktus, kurus piemēro trešo personu aspektiem saistībā ar prasību cesiju. Pret minētajiem priekšlikumiem būtībā nav nekā iebilstama.

Briselē, 2014. gada 9. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*
